

Brist på framtidstro får många att låta bli att skaffa barn

Yngre finländare har i allt högre grad förlorat sin framtidstro av flera samverkande orsaker. Många av dem tror inte längre att det är meningsfullt, eller ekonomiskt möjligt, att skaffa barn.

Finlands totala fruktsamhetstal har sjunkit sedan 2010 från 1,9 till den lägsta nivån i historien, alltså ungefär 1,3. Det antas allmänt att befolkningstalet förblir ungefär stabilt när det totala fruktsamhetstalet ligger kring 2,1. Fenomenet är globalt, och till exempel bland OECD-länder är det bara Israel som överstiger den här tröskeln, medan genomsnittet i den här referensgruppen är 1,4 (OECD, 2025). Utan storskalig invandring leder låg fruktsamhet till en tydligt sjunkande folkmängd.

Finländarnas barnönskemål kvarstår trots en liten minskning fortfarande kring två (Sorsa et al., 2023). Skillnaden mellan barnönskemål och faktisk nativitet är alltså rätt stor, vilket antyder att det finns betydande friktioner när önskemålen ska förverkligas. Bland de vanligaste orsakerna till barnlöshet som framkommer i enkäter är den ekonomiska situationen och avsaknaden av en lämplig partner.

Marko Ikävalko

är doktorand i national-ekonomi vid Aalto-universitetet och economichef vid tankesmedjan Olea Think.

Samtidigt har Finlands unga människor i allt högre grad förlorat sin framtidstro av flera samverkande orsaker (Happonen & Kiilakoski, 2026). Problemet är inte att folk slutat vilja ha barn, det är att de inte längre tror att det är möjligt, eller meningsfullt, att skaffa dem. Forskning bekräftar den här kopplingen. Berättelser om framtiden påverkar fertilitetsbeslut, vilket betyder att nativiteten också är ett mått på framtidstron (Vignoli et al., 2022).

Ekonomi formar förväntningarna

De som är födda 2008 träder nu in i vuxenlivet. I stort sett har Finland inte haft reell

”Barn har blivit en ren utgiftspost, på sätt och vis en statussymbol, i ett samhälle där föräldrars frånvaro från arbetsmarknaden slår hårt.”

ekonomisk tillväxt sedan det året, med andra ord har inte heller finländare under 35 just sett tillväxt under sin vuxna tid. Det är svårt att överskatta hur djupt detta formar förväntningarna. Svag löneutveckling och begränsade jobb­möjligheter leder till en känsla av att systemet inte levererar. Ekonomisk stagnation föder i sin tur nollsummetänkande och samhällskonflikter (Chinoy et al., 2026).

Bostadssituationen förstärker bilden. Trots att priserna har kommit nedåt på sistone, har bostadspriserna i Helsingfors nästan fördubblats sedan 2000-talets början (Helsingin kaupunki, 2025), och medelåldern för förstagångsköpare stiger kontinuerligt (OP, 2025).

Sjunkande bostadstillgänglighet driver unga mot högriskplaceringar som krypto-

Finländarnas barnönskemål kvarstår trots en liten minskning fortfarande kring två.

Källa: Befolkningsförbundet, Statistikcentralen

valutor (Lee & Yoo, 2025), ett tecken på att den traditionella vägen till trygghet upplevs som stängd.

Svårigheter att skaffa lämpliga familjebostäder fördröjer och minskar barnafödandet direkt (Couillard, 2026).

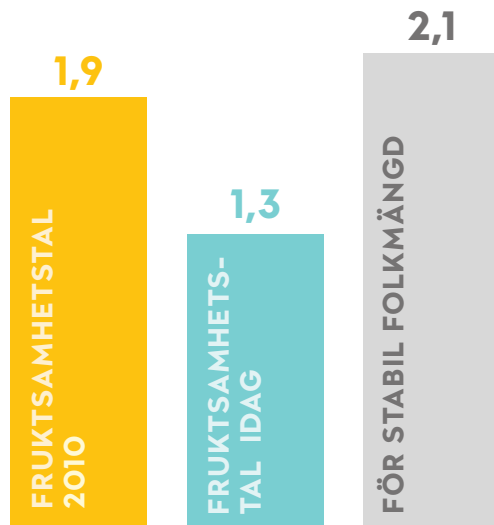
Barnafödandets ekonomi har också förändrats strukturellt. Det statliga pensionssystemet har gjort barn överflödiga som ålderdomsförsäkring, och vi lever inte längre i ett agrart samhälle där barn förväntas bidra som arbetskraft. Barn har blivit en ren utgiftspost, på sätt och vis en statussymbol, i ett samhälle där föräldrars frånvaro från arbetsmarknaden slår hårt, särskilt mot kvinnor karriärmässigt och ekonomiskt (Kleven et al., 2019).

Kulturen styrs av ekonomin

Ekonomiska strukturförändringar och kulturella sådana är oupplösligt sammankopplade. Familjecentrering har ersatts av individualism, och dejtingappar förkroppsligar paradoxen väl. De syftar till att möjliggöra möten, men ökar samtidigt värdet av att vänta på någonting bättre. Varför binda sig nu när nästa alternativ finns ett finger-svep bort?

Medelåldern för förstfödelskor överstiger nu 30 år (THL, 2022). Nuförtiden vill människor utbilda sig längre och söka sig själva innan de är färdiga att stadga sig. Biologin förändras dock betydligt långsammare än ekonomin och kulturen, och komplikationer under graviditet och förlösning ökar med moderns ålder. Kanske frågan om hur fertiliteten förändras med åldern borde behandlas mer i skolornas sexualundervisning?

Det finns ytterligare en drivkraft, nämligen utbildningsinvesteringarnas externa effekter. De bästa studie- och arbetsplatserna är knappa resurser, vilket betyder att konkurrensen om dessa blir ett nollsumme-

Man antar att befolkningstalet förblir stabilt när det totala fruktsamhetstalet ligger kring 2,1.

Källa: Statistikcentralen

”Ingen skaffar barn för att rädda välfärdsstaten eller pensionssystemet. Det är framtidstron som behöver återvinnas, och det kräver både ekonomiska incitament och kulturella förändringar.”

spel (Kim et al., 2024). Varje familjs beslut att investera i sina barns framgång tvingar andra familjer att följa efter, vilket syns i dyra hobbyer, förberedelsekurser och skolshoppande. Närskolans kvalitet kapitaliseras märkbart i Finlands bostadspriser (Harjunen et al., 2018).

Framtidstron måste återvinnas

Ingen skaffar barn för att rädda välfärdsstaten eller pensionssystemet. Det är

framtidstron som behöver återvinnas, och det kräver både ekonomiska incitament och kulturella förändringar.

Det kräver reell ekonomisk tillväxt, rimliga möjligheter att etablera sig och ett arbetsliv som anpassar sig bättre till familjebildning.

Våra ekonomiska och kulturella system grundar sig på förmodanden om kontinuitet. Det här kan inte längre tas för givet, eftersom den låga nativiteten underminerar de grundläggande antaganden som nuvarande samhällen är byggda på, både i Finland och globalt.

Nativitet är inte ett isolerat demografiskt problem. Det är ett symptom på hur samhällets förmåga att erbjuda en trovärdig framtid upplevs av dem som skulle behöva tro på den. Ett samhälle som inte kan eller vill reproducera sig självt är ett dåligt samhälle.

Källor

OECD. 2025. "Fertility Rates." OECD Data. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/fertility-rates.html>

Sorsa, Tia, Niina Lehtonen & Anna Rotkirch. 2023. *Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Perhebarometri 2022*. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos, s.37. <https://www.vaestoliitto.fi/verkkokajulkaisut/kuka-haluaa-lapsia-2020-luvulla/>

Happonen, Konsta & Tomi Kiilakoski. 2026. *Ihan paineissa*. Nuorisobarometri 2025. <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/book/1883>

Vignoli, Daniele, Alessandra Minello, Giacomo Bazzani, Camilla Matera & Chiara Rapallini. 2022. "Narratives of the Future Affect Fertility: Evidence from a Laboratory Experiment." *European Journal of Population* 38 (1): 93–124. <https://doi.org/10.1007/s10680-021-09602-3>

Chinoy, Sahil, Nathan Nunn, Sandra Sequeira & Stefanie Stantcheva. 2026. "Zero-sum thinking and the roots of US political differences." *American Economic Review* 116 (3): 1052–1096. <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20240692>

Helsingin kaupunki / Kaupunkitieto. 2025. "Asuntojen hinnat". <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/asuminen/asuntomarkkinat/asuntojen-hinnat>

OP Media. 2025. "Miksi ensiasunnon ostajien keski-ikä jatkaa nousuaan?" <https://www.op-media.fi/asunnon-osto/ensiasunto-on-yha-hyva-sijoitus/>

Lee, Seung Hyeong & Younggeun Yoo. 2025. "'Giving Up': The Impact of Decreasing Housing Affordability on Consumption, Work Effort, and Investment." SSRN Working Paper. <https://ssrn.com/abstract=5770722>

Couillard, Benjamin. 2026. "Build, Baby, Build: How Housing Shapes Fertility." Working Paper. <https://drive.google.com/file/d/1BK6jNy9jqCX-SOc7PYarkrSaqoFxJY2XCS/view>

Kleven, Henrik, Camille Landais & Jakob Egholt Søgård. 2019. "Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark." *American Economic Journal: Applied Economics* 11 (4): 181–209. <https://doi.org/10.1257/app.20180010>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2022. "Synnyttäjien keski-ikä nousee yhä – neljännes synnyttäjistä yli 35-vuotiaita". <https://thl.fi/data-ja-tilastot/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/synnytykset-ja-vastasyntyneet>

Kim, Seongeun, Michèle Tertilt & Minchul Yum. 2024. "Status Externalities in Education and Low Birth Rates in Korea." *American Economic Review* 114 (6): 1576–1611. <https://doi.org/10.1257/aer.20220583>

Harjunen, Oskari, Mika Kortelainen & Tuukka Saarimaa. 2018. "Best Education Money Can Buy? Capitalization of School Quality in Finland." *CESifo Economic Studies* 64 (2): 150–175. <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifx025>